

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Vita, Et Gestis S. Francisci Xaverii È Societate Iesv Indiarvm Apostoli Libri Qvatvor

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1666

42. Mortui 4. ab eo excitati.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10854

nerent esse admirationi; mortuos quatuor vitæ restituit, viros duos, mulieres duas, tametsi duarum mulierum (quod item de excitatis in tractu Piscariæ mortuis notasse memini) vnam facti summam memoriæ proditam habeamus, partes eius modûsque ignoretur, ex quibus à me possit narratio contexti, mihi enim hoc libro certum est nihil præterea referre, de miraculorum seu numero, sine præstantiâ quàm quod iuridicis, de sanctitate viri Dei auctoritatibus perscriptum inuenio: alia duo in viris duobus edita magnam habent lucem diuini splendoris.

42. Conciones habebat sanctus Apostolus Conalani, quæ vrbs haud procul à Comorino est, paucisque illic ad Christum perductis, vero Deo templum posuerat; perstabant cæteri in auitâ superstitione pertinaces, conueniebant nihilo feciûs dicentem audituri; & quod de aliis ipsemet retulit, admirabantur integritatem dogmatis Christiani, consensumque cum recto, & honesto, verum vt qui grato pascuntur spectaculo, ad oblectandum magis animum dictis audiendo; quàm ad mancipandum auditis, obsequendo. Cernens ergo se ventis mandare, quæ tam pridem cum iis de Deo tractabat; de iis cum Deo tractandum meliùs suscepit: Coniectis, vt solebat orans, in cœlum oculis, toto vultu ardens, madensque largo fletu, lucis propitiæ à Deo radium poscere ad discutiendam occæcati populi diram noctem, mortaliû corda in eius manu esse; veller modò, flexurum quocûmque libuisset, etiam obstinatissimos, sibi que subiecturum; daret hanc suo nomini gloriam; hanc filij sui pretiosissimo sanguini mercedem; obduratas mentes molliet, ac frangeret. Post quæ sensit cum Deo se efficacius orando egisse, quàm cum stolidâ plebe ratiocinando, seque sine vllâ dubitatione quod cœlagitarat impetratum ferre animaduertit; quare versus ad circumstantes; ore, ac verbis, quæ grandius aliquid homine saperent; quando, inquit, mihi, seu Deo potius, per me vos toties affanti, tamdiu fidem negatis, optate nunc deniquè & quod vobis argumentum sat esse velitis, censeatisque ad credendum: excogitate quo testimonio, constare vobis quæ prædico iubeatis, & suggerente hic illi animo, die proximè præcedenti humatum illic fuisse mortuum, pergens eodem spiritus impulsu, hoc, inquit, mihi sepulchrum pandite; cadauer quod illuc heri defodistis extrahite; inspicite propius, & exploret per se quisque curiosius, an vitâ omni penitus careat? & erat mors adeò euidentis, vt iam putresceret, palàmque res omnibus patuit; confestim namque fossâ suâ eductum, euolutumque linteo, quo de more suos sepeliunt, suspensis barbaris auso nouo, & expectantibus euentum; positus genibus vir sanctus breuiter precatur, surgit, defunctum compellat, ad religionis quam ipse prædicarat certam, & indubitam fidem incredulo populo faciendam, iubet, sancto Dei interposito nomine surgere, & in vitam redire. Ad quam vocem defunctus non quasi ex tumulo, sed ex leui expergefactus somno, viuens, ac valens, per se nullius adminiculo se attollit. Non fuere de cætero hæc gesta corroboranda hortatu

42
Mortui 4. ab
eo excitati.

H verborum,

verborum, tantum prodigium rem totam peroravit. Erupit omnium una vox, magnus Christianorum Deus, & vera lex quam docet Magnus Pater: subindè omnes ad patrem confugere, omnes illi se prorsus tradere, omnes genitalem ex aquâ renasci velle: quod idem à cunctis loci eius incolis præstitum, aliisque compluribus qui de patrato miraculo audissent, vel rediitum è tumulo hominem vidissent. Creuit hinc etiam eò usque vir sanctus opinione ac famâ gratiæ apud Deum, ut posse omnia precando crederetur, nec pluris ei stare vel sanationem ægrotantis, vel mortui vitam, quàm imperio paucorum verborum, quibus iuberet hunc viuere, & illum valere. Nec deest in actis publicis qui testetur regnum Trauancoris, viri sancti tot ac tam illustribus ita doctum, confirmatumque miraculis, ut nullum sit tota India, vel Christi fide solidius, vel morum exemplis elarius. Huius præterea de Xaverij potestate persuasionis fructus fuit, suscitatio alterius mortui, eadem in ora inter Alicale, & Cariapatanum in Pago Mutan dicto. Erat is ex primariis adolescens, pestilenti febre ante horas viginti quatuor sublatum; efferebatur à parente utroque, magnâ propinquorum turbâ funus cohonestante, iis felici casu obuius apparet Xaverius; simul & cum illo defuncti vita cunctis adesse persuasum, circumstiterent omnes, Dei Apostolum deprecari, lamenta funebria in supplices lachrymas vocæque vertere, ac præ aliis parentes qui ad instectendum viri Dei pectus mitissimum, dulcissimi filij ob eius oculos proiecto cadauere, instanc rogantque ploratu non consolabili, vitam puero innocenti ab eò restitui: tam Religiosæ illorum fiducia, nec deesse vir sanctus valuit, nec suæ in omnes charitati. Orauit; defunctum lustrali aquâ sparsit, iussit funebri linteo educi, tum cruce signatum, manûque apprehensum, Christi nomine erexit, suisque viuentem tradidit. Facti monumentum indigenæ, crucem loco eodem, grandem statuerunt, ad quam preces deferre soliti, & quam Deus in famuli gratiam, cuius illic poscebant suffragia, continuis nobilitauit miraculis. Iam tot populorum ad Religionem quæ sola vera est tanta conuersio; tot mirabilium, & inauditorum gloriosa fama vniuersas peruaferat Indias; vbique locorum celebrabatur Christianorum Deus, & serui eius Xaverij florebat existimatio; nec opus magnoperè tunc erat, nouas inuestigare nationes quas Christo subiiceret; vtrò ab iis ipse requisitus frequentabatur earum legationibus, & literis, quibus ad illas vocabatur; ex quo Dei Apostolo aliquantò plus cruciatuum nascebatur, quàm voluptatis, & gaudij, quòd vnus sufficere omnibus non posset, plûsque se statueret debere Christianorum nouitati solidandæ, quàm infidelibus ad Christum pertrahendis. Eam ob rem extimulare charitatem Ignatij luctuosis, & fortibus in Italiam literis; & Roderici in Lusitaniam, ut auxilia mitterent operarum, ad vastissimam, & paratissimam Indorum messem, sed messorum egenam. Meditari quoque paræneticas præcipuis quibusque in Europam academicis epistolas, quas reipsâ scripsit ad Parisiensem Sorbonam, Doctores

doctores illos vehementer hortatus ad transfundendum in Indiam, ubi
 questus ingentes cumularent; Christo innumerabilium animarum; sibi
 excellentium meritorum, ne tantum doctrinarum tam diuturnis partem
 durisque laboribus, caduci commodi vili mercede decoquerent: &
 sunt plane mellitæ sententiæ quibus hoc suum consilium, datis ad Igna-
 tium literis exponerat. [Mihi verò inquit persæpè venit in mentem,
 circum Europæ academias, ac præcipuè Parisiensem cursare, & infani
 ritu passim vociferari, eosque qui doctrinæ plus habent quàm charitatis,
 his compellere verbis; heu! quàm ingens animorum numerus vestro
 vitio exclusus cælo deturbatur ad inferos; vtinam illi quemadmodum
 in litteras, ita in hanc quoque curam incumberent, vt reddere Deo
 possent doctrinæ, creditorumque talentorum rationem. Enimverò
 istorum plurimi hæc cogitatione commoti, appositis rerum diuinarum
 meditationibus exercerent se se, vt audirent quid in eis loqueretur
 Dominus: suisque cupiditatibus, ac rebus humanis posthabitis, se totos
 ad Dei nutum, atque arbitrium fingerent. Clamarent vtique ex animo;
Domine Ecce adsum mitte me, quocumque tibi cordi est, vel vsque in
 Indiam. Proh Deum immortalem! quantò lætiorum illi, tutiorumque
 vitam viuerent? quantò maiore diuinæ Clementiæ fiduciâ, summum
 iudicij illius discrimen, quod subterfugere nemo potest, extremo spiritu
 subirent? Siquidem illam Euangelici serui alacriter vsurparent vocem,
Domine quinque talenta tradidisti mihi, ecce alia quinque superlucratum sum;
 quòd si quantum dies, noctesque elaborant in comprehendendâ rerum
 scientiâ, tantumdè in solido scientiæ fructu elaborarent; & quam
 diligentiam adhibent in cognoscendis iis artibus, quibus student, eam
 in docendis imperitis quæ sunt ad salutem necessaria, adhiberent, nã
 illi haud paulò paratiorum essent ad reddendam rationem Domino di-
 centi, *redde rationem villicationis tuæ*, malè metuo ne qui tandiù in
 Gymnasiis ad bonarum artium studia incumbunt, inania honorum ac
 Sacerdotiorum insignia magis spectent, quàm ipsa munera, atque
 onera quæ illis ornantur insignibus; video enim rem eò iam loci venisse,
 vt qui maximarum artium studiis dant operam diligentius, vulgò profi-
 teantur, se doctrinæ laude Ecclesiasticam aliquam aucupari dignitatem,
 quò scilicet Christo Domino, & Ecclesiæ operam nauent suam. Sed
 profectò miseri falluntur; quippe qui studia illa ad priuatam magis re-
 ferunt, quàm ad publicam vtilitatem. Et quoniam verentur ne Deus
 ipsorum cupiditati non obsequatur, nolunt totam rem diuinæ permit-
 tere voluntati. Testor Deum, propemodum me deliberatum habuisse,
 quoniam mihi ipsi in Europam redire non licebat, ad Parisiensem Aca-
 demiam, nominatimque ad doctores nostros Corneum, & Picardum
 litteras dare, quibus ostenderem quàm multa Barbarorum millia ad
 Christi cultum nullo negotio adduci possent, si copia esset hominum,
 qui non sua quærerent, sed quæ Iesu Christi. Ergo fratres mei carissimi
 orate Dominum messis, vt mittat operarios in vineam suam.] Hactenùs

eius epistola; quam verò dedit ad Sorbonæ Doctores suadens Europam Indiis; steriles cathedras, & magisteria, Apostolico munere, & æternis animarum lucris permutare, vñam inueniri potuisset nec sefellisset exquisitam requirentium curiositatem, datam enim reuerà fuisse

43
Doctores
Sorbonicos
inuitat Xa-
uerius ad
Indos.

43. Testis mihi est Ioannes Derada, supremus in regno Nauarræ Cognitor, qui sibi Parisiis Philosophiam profitenti lectam ait, visamque ardere diuino igne, magnisque in salutem mortalium animis; ex eâ ductum à se apographum, atque ab aliis qui tunc primas doctrinæ, & sapientiæ in Scholâ Sorbonicâ tenebant, vt quibus esset præcipue inscripta.

44
Manaræ In-
sulae conuer-
sio, & mar-
tyrium.

44. Qui verò populi acciuere procul Xauerium ad inferendam suis tetris Euangelij sancti Lucem, primi extitere Manaresij, digni planè posteritatis inuidiâ, nedùm memoriâ, & laude; quòd prima de se patientiæ exempla, & documenta inuicti roboris, nascenti illi orientis Ecclesiæ dederint, atque vnâ prope vitalis aquæ perfusi lauacro sanguinem fuderint; vnâ Christo renati, pro Christo mortem exceperint: adèò fruges in messem properant, quarum Deus sementem propitiùs adspicit, vt qui heri demonum adorator, nunc in Christianum, crastino enadat in martyrem. Est Manara insula, quadraginta vix milliarium complexus, hanc ab Aquilone claudunt Remanancoris vada, quibus sinus gemmarum aperitur totam Piscariam alluens. Portu gaudet percommodo, & commercii opportuno, quem Telen Manaræ vocitant. Solum, nisi quâ diligenti culturâ cicuratur, arenosum, & macrum. Hanc inter & Zeilam insulam ab ortu iacentem, patent ad duodecim milliaria illæ maris fauces, vbi fluentorum torrentium ad vada Remanancoris fractus furor, Isanapatani plagis allidit improvidos. Longè Manaram vincit, quam dixi Zeila; Ternasseria incolis, hoc est delitiatum regio nuncupata; longitudine milliarium viginti ducentorum; latitudine centum quadraginta. Hæc (si non est fabula, vulgi fides) paradisu terrestris antiquus fuerit, cuius in vertice inaccessæ rupis monstratur argumentum, impressa saxo, pedum Adami vestigia: perlecto tamen de felicitate illius scriptorum suffragio, nihil opus vera fabulis augere, vt credatur saltèm orientis esse paradisu. Gaudet mirâ cœli temperie; æstate duplici, ac gemino vere, aurâ tam beneficâ, & salubri, vt morbos ferè alios ignoret, solâ decrepiti senij ægrotatione suos afficiat, & absoluat: vident perpetuò arborea, & maturitatem fructuum legendorum, flores nascentium occupant. Nec tantùm potest ad eam inflammandam æquatoris propinquitas non plus sex gradibus abiuncta; quin plus possint statæ quot mensibus pluiæ ad refrigerandam, præter viuos è montanis fontes, & fluios, qui quaquaversùm vniuersam rigant; mare præterea peramænum, & ab occasu tam diues vnionum, vt nusquam tota India ditius, sed præstat his omnibus, soli vbertas adèò profusa, vt spontè magis naturæ, quàm artis industriâ, florem omnium proferat quæcumque possunt ad alendam indigenarum vitam, & externorum commercia optari; metalla,

gemmas,